

Трансгенерацыйная траўма ў аповесці Уладзіміра Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха»

*Давыдава П. А., студ. III к. БДУ,
наук. кір. Бутырчык Г. М., канд. філал. навук, дац.*

Аповесць Уладзіміра Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха» (1958) мае сімвалічны сэнс, адпаведна, з’яўляецца падмуркам для шматлікіх даследаванняў, у тым ліку міждысцыплінавых. Мэта дадзенага артыкула – выявіць спосабы адлюстравання трансгенерацыйнай траўмы ў творы.

У 1960-я гады ў псіхалогіі і культуралогіі з’яўляюцца паняцці трансгенерацыйнай траўмы і трансгенерацыйнай перадачы. Трансгенерацыйная траўма – гэта псіхалагічныя і фізіялагічныя наступствы, якія траўма аказвае на наступныя пакаленні. Трансгенерацыйная перадача (перадача траўмы) ажыццяўляецца несвядома. Змест траўмы апынаецца затоемым, бо яго сутнасць замоўчана і несвядомая праз траўматычную прыроду. Вывучэннем трансгенерацыйнай траўмы і перадачы займаліся Р. Лафорг (настаўнік Ф. Дальто), Ф. Дальто [2], Н. Абрахам [5], М. Тэрэк [5], А. Шутцэнбергер [4]. З гэтага гледзішча можна прааналізаваць аповесць «Дзікае паляванне караля Стаха» Уладзіміра Караткевіча.

Літаратуразнаўцы Г. Бутырчык і М. Казлоўская сцвярджаюць: «Аўтарскае азначэнне “яно – наша зямля” дазваляе прасачыць сімваліку дзікага палявання на розных узроўнях, дэтэрмінаваных значэннем слова «зямля»: спадчыны – роду, краіны – народа, Сусвету – чалавецтва» [1]. Шматузроўневаць сімваліку дзікага палявання дае магчымасць прааналізаваць трансгенерацыйную траўму як на лакальным (Надзея Яноўская і праклён роду), так і на глабальным узроўні (праклён народа, чалавецтва). Сярод складнікаў траўмы можна выдзеліць: вербальны праклён; неспрыяльнае месца для жыцця; варажэе асяроддзе; таямніцу, якая не тлумачыцца скрозь стагоддзі; панаванне страху. Надзея Яноўская жыве ў маёнтку Балотныя Яліны, які ахутаны жахам. Характэрна, што У. Караткевіч выкарыстоўвае слова «жах» і вытворныя ад яго на працягу ўсяго твора: «Гэта быў жах, застарэлы цёмны жах. Не той жах, які прымушае на хвіліну ўстаць дыбарам валасы, а жах, які настойваецца гадамі, які становіцца нарэшце звыклым станам для арганізма, ад якога не пазбаўляюцца нават у сне. Нябога была б, можа, і ядрэнная сабою, каб не гэты ўстойлівы цёмны жах» [3, с. 48] (*тут і далей вылучана мной – П. Д.*). Усе людзі ў асяроддзі Яноўскай зычаць ёй смерці: ахмістрыня імкнецца даказаць, што яна належыць да роду Яноўскіх і можа атрымаць у спадчыну маёнтак; Варона хоча адпомсціць Надзеі за адмову ў шлюб; Дубатоўк марыць пра вялікае ўладанне, як у продкаў; Гарабурду патрэбны грошы на ўтрыманне сабак; Берман мае ідэйную канцэпцыю існавання людзей па яго

правілах. Надзея Яноўская не ведае таямніцы дзікага палявання, няведанне нараджае страх.

Дзікае паляванне – гэта інструмент страху, які прысутнічае і ўнутры (Блакітная Жанчына і быццам яе праклён, Маленькі Чалавек), і звонку (легендарнае паляванне і праклён роду Стахам). У дзень васьмнадцатгоддзя Дубатоўк прыносіць імянінныцы ў падарунак партрэт Рамана Старога, тым самым аб’ядноўваюцца знешні і ўнутраны страх. Выратаваць Надзею Яноўскую змог толькі Андрэй Беларэцкі, бо ён не запалоханы, не з’яўляецца часткай палявання, у той час як іншыя героі палююць адзін на аднаго.

Страх і траўма, якія перадаваліся пакаленнямі, перарваліся на Надзеі Яноўскай. Адпаведна, унутранае дзікае паляванне пераможанае, але вонкавае «імчыць над змрочнай зямлёй». У страху стагоддзямі жыве не толькі род Яноўскіх, але і народ, чалавецтва. Няведанне, страх і помста пакаленняў працягваюцца. У. Караткевіч змяшчае гэтую сутнасць у адзін сказ: «Яно – наша зямля, нелюбімая намі і страшная» [3, с. 63] (можна заўважыць спалучэнне пластоў роду і народа праз прозвішча і займеннік: *яно* – Яноўская). «Хворае» траўмаванае пакаленне няздольнае выхаваць наступнае нашмат лепшым, адпаведна, пакуль не будзе разарваны негатыўны цыкл, дзікае паляванне будзе панавать: «Гэта не смешна, калі дзеці ніколі ў вочы не бачылі калдуноў, ніколі ніколі не елі мяса. У іх рэдкія валасы, крывыя ногі, у чатырнаццаць год гэта зусім дзеці, а ў дваццаць пяць – дзяды са зморшчанымі старэчымі тварамі. Як іх ні гадуў – *яны народзяць такіх самых дзяцей*, калі наогул народзяць. Яны адказвалі нам паўстаннямі, лютавалі ў гэтых паўстаннях, бо да гэтага *цяпелі цялае стагоддзе нечуваную крыўду*. І мы пасля страчвалі іх» [3, с. 49].

Такім чынам, трансгенерацыйная траўма ў аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» выяўленая на двух узроўнях. Траўма на ўзроўні роду пераможаная, але на ўзроўні народа/чалавецтва ўтварае новы цыкл. У. Караткевіч перадае неабходныя складнікі трансгенерацыйнай траўмы праз вобразныя апісанні, характары і памкненні герояў, стварэнне легенды і развіццё сімволікі дзікага палявання.

Літаратура

1. Бутырчык, Г. М., Казлоўская, М. М. «Яно – наша зямля, нелюбімая намі і страшная...»: сімволіка дзікага палявання ў аповесці У. Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха» / Г. М. Бутырчык, М. М. Казлоўская // Фалькларыстычныя даследаванні. Кантэкст. Тыпалогія. Сувязі: зб. арт. Вып. 3 / пад нав. рэд. Т. А. Марозавай, В. В. Прыемка. – Мінск: Бестпринт, 2006. – С. 110-117.
2. Дольто, Ф. На стороне ребенка. / Ф. Дольто // пер. с фр. Е. В. Баевской. – Екатеринбург: Рама Паблишинг, 2013. – 720 с.
3. Караткевіч, У. Дзікае паляванне караля Стаха (Апошняя аповесць «Сямейных паданняў роду Яноўскіх», расказаная Андрэем Беларэцкім). / У. Караткевіч. – Мінск: Папуры, 2018. – 272 с.

4. Шутценбергер, А. А. Синдром предков: Трансгенерационные связи, семейные тайны, синдром годовщины, передача травм и практическое использование геносоциограммы. / А. А. Шутценбергер. // пер. с фр. И. К. Масалкова. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2005. – 256 с.

5. Abraham, N. Secrets and posterity: The theory of the transgenerational phantom. / N. Abraham, M. Torok. – London: University of Chicago Press, 1994. – P. 165-171.

Древнеарабские верования. Характеристика образа Аллат

*Дунай Е. В., студ. III к. БГУ,
науч. рук. ст. преп. Исаченкова М. А.*

Наряду с древними цивилизациями Египта на Ниле и Вавилона на Тигре и Евфрате интересная культура процветала в Аравии задолго до появления здесь ислама. Древнеарабские верования на современном этапе представляют огромный интерес для научного исследования, но памятники, содержащие сведения о них, были практически полностью утеряны. В регионе Хиджаз находились три важных святилища, посвященные женским божествам: Аллат, аль-Уззе и Манат. В данной статье представлена реконструкция образа и этимология имени *Аллат*.

Слово *Аллат* является эвфемизмом запретного имени *Илахат* إلهات – «богиня» [1]. Мы можем предположить, что *Илахат* имеет тот же корень -илг/ил-, что и боги других семитских традиций со значением «господин», «верховное божество». Со временем у аравийских семитов появляется артикль (ل) как показатель исключительности, например, в слове *Аллах*. *Аллат* мы можем рассматривать как женскую форму имени *Аллах* إلهة – «бог» [1]. Судя по имени, Аллат могла быть верховной богиней.

Образ Аллат широко известен в семитском мире. В Пальмире она входила в пантеон богов и считалась супругой Эла⁵ [2]. В Таифе⁶ ей поклонялись как богине-покровительнице. В набатейской Петре почитали четырехгранный камень, названный Аллат [3]. Изучив карты древних судоходных путей, мы пришли к выводу, что эти представления попали сюда из Аравии. У халдеев Аллат (Эллат) являлась царицей подземного царства [4]. По одной из легенд, Аллат царствовала в мире мертвых в одиночестве. Однажды она была приглашена на пир богов на небесах. Из-за нелюбви к свету Аллат отказалась, отправив с сообщением слугу Намтара. Боги Ану и Эа пришли

⁵ Западносемитский верховный Бог – творец Угарита и Финикии.

⁶ Город, расположенный юго-восточнее Мекки.